

ČESKÁ REPUBLIKA
ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Zuzany Bystřické a soudců JUDr. Mariana Kokeše, Ph.D., a JUDr. Faisala Husseiného, Ph.D., v právní věci

žalobců:

a) T. P.

b) H. B.

c) M. A. P.-B. (nezl.)

zastoupených advokátem Mgr. Petrem Kallou
sídlem Slavičkova 372/2, 160 00 Praha 6

proti

žalovanému:

Magistrát města Brna

sídlem Dominikánské náměstí 196/1, 601 67 Brno

o žalobě proti rozhodnutí žalovaného ze dne 21. 8. 2019, sp. zn. 3220/OVV/MMB/0319208/2019/3, č. j. MMB/0347657/2019,

takto:

- I. Rozhodnutí Magistrátu města Brna ze dne 21. 8. 2019, sp. zn. 3220/OVV/MMB/0319208/2019/3, č. j. MMB/0347657/2019, a rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed, ze dne 23. 7. 2019, č. j. MCBS/2019/0122673/TIN, sp. zn. 2330/MCBS/2018/0204838/10, **se zrušují** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

- II. Žalovaný je **povinen** zaplatit žalobcům na náhradě nákladů řízení částku 17 228 Kč, a to k rukám jejich advokáta Mgr. Petra Kally do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci a průběh správního řízení

1. Žalobce se podanou žalobou domáhá zrušení v záhlaví citovaného rozhodnutí, kterým žalovaný podle § 90 odst. 5 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, v rozhodném znění (dále jen „správní řád“), zamítl odvolání žalobců a potvrdil správnost rozhodnutí Úřadu městské části města Brna, Brno-střed (dále též „matriční úřad“) ze dne 23. 7. 2019, č. j. MCBS/2019/0122673/TIN, kterým nevyhověl žádosti žalobců ze dne 13. 3. 2019 o opravu zápisu v knize narození Úřadu městské části Brno-střed, svazek X, roč. X, strana/list X, poř. č. X, týkající se nezletilé žalobkyně c), narozené dne X ve městě X (USA).
2. Matriční úřad takto rozhodoval za situace, kdy rozsudkem ze dne 29. 1. 2019, č. j. 28 Ncu 168/2018-12, Nejvyšší soud (s odkazem na nález Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16) pravomocně uznal, pokud jde o určení otcovství na území České republiky, rozsudek okresního soudu Dallas (Texas, USA) ze dne 5. 11. 2018, č. j. 18-00560-X-305TH, který nabyt právní moci dne 5. 11. 2018, jímž bylo stanoveno otcovství žalobců a) a b) k nezletilé žalobkyni c).
3. Zmíněnou žádostí žalobci požádali o opravu zápisu v matriční knize narození dle § 50 zákona č. 301/2000 Sb., o matrikách, jménu a příjmení a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění účinném v době rozhodování žalovaného (dále též „zákon o matrikách“), a o opravu údajů uvedených v rodném listu nezletilé ve smyslu § 24 ve spojení s § 29 zákona o matrikách, přičemž navrhli, aby předmětný rodný list „*byl opraven tak, že budou oba zapsáni v hlavní části jako otec a otec nebo rodič a rodič*“, které matriční úřad provedl tak, že vynechal kolonky „*Otec dítěte*“ a „*Matka dítěte*“ a zároveň do kolonky „*Dodatečné záznamy a opravy*“ uvedl informaci, že shora označenými rozsudky bylo určeno a uznáno, že rodiči nezletilé jsou žalobci a) a b). Obdobně v rodném listu nezletilé byly proškrtnuty (- - - -) kolonky „*Otec dítěte*“ a „*Matka dítěte*“ a v kolonce „*Poznámka*“ bylo uvedeno: „*Rodiče zde zapsaného dítěte jsou: žalobci a) a b).*“
4. Za důvod, proč nebylo vyhověno žádosti žalobců, matriční úřad uvedl, že respektoval rozhodnutí Ústavního i Nejvyššího soudu a do knihy narození a následně na rodný list zapsal jako rodiče dvě osoby stejného pohlaví. Jelikož v předtisku matriční knihy i v předtisku matričního dokladu jsou údaje o rodičích označeny „*otec dítěte*“ a „*matka dítěte*“, nezbylo, než údaje v kolonkách otec a matka dítěte nevyplnit, a údaje o rodičích – dvou osobách stejného pohlaví, uvést v matriční knize do záznamů a oprav před podpisem a v rodném listu do poznámky. Ostatně z výroku rozhodnutí soudu nebylo možné jednoznačně určit, který z žalobců má být zapsán jako otec dítěte; zápis byl tudíž daným způsobem proveden i z důvodu rovnosti obou rodičů – účastníků správního řízení. Vzory matričních tiskopisů a jejich předtisk je jednoznačně stanoven v prováděcí vyhlášce č. 207/2001 Sb. Dle jejího § 2a jsou matriční doklady přísně zúčtovatelné tiskopisy se zajišťovacími prvky proti jejich padělání a pozměnění a matriční úřad není z povahy těchto dokladů oprávněn k jejich jakékoli změně, případně úpravě předtisku, dle aktuálních potřeb a přání žadatelů, byť tyto vyplývají z právního stavu rodičovství dvou osob stejného pohlaví. České matriční právo v současné době neupravuje zápis rodičů – dvou osob stejného pohlaví do knihy narození a do rodného listu dítěte.

II. Shrnutí argumentů obsažených v žalobě

5. Ve včas podané žalobě (§ 72 odst. 1 ve spojení s odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, dále jen „s. ř. s.“), splňující též ostatní podmínky řízení (§ 65, § 68 a § 70 s. ř. s.), žalobci navrhuji, aby krajský soud napadené rozhodnutí žalovaného zrušil.
6. Žalobci v podané žalobě rekapituluji dosavadní průběh řízení před správními orgány i stávající podobu právní úpravy matričního práva relevantní k dané problematice, přičemž poukazují na její mezerovitost a nedostatečnost. Tato skutečnost pak měla dopady na celou řadu obdobných případů, kdy v důsledku rozhodnutí správních orgánů (obdobných žalobou napadeným rozhodnutím) dochází k porušení ústavních principů rovnosti a zákazu diskriminace dle čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny základních práv a svobod (dále jen „Listina“) a čl. 14 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod (dále jen „Úmluva“), jakož i k zásahu do práv dotčených jednotlivců, zejména práva na důstojnost a soukromý a rodinný život, garantovaných čl. 10 odst. 1 a odst. 2 a čl. 32 Listiny a čl. 8 Úmluvy. Svou argumentaci pak žalobci opírají o závěry z judikatury Ústavního soudu i Evropského soudu pro lidská práva.

III. Vyjádření žalovaného

7. Ve vyjádření k žalobě žalovaný konstatoval, že současný právní řád České republiky neumožňuje zápis dvou osob mužského pohlaví jako rodičů dítěte do knihy narození. Matriční úřad se celkově s provedením zápisu narození nezletilé dcery žalobců do matriční knihy a s následným vydáním rodného listu, v němž údaje o rodičích dítěte uvedl do poznámky, vypořádal individuálně a zohlednil všechny skutečnosti případu v mezích svých možností. Správní orgány postupovaly v souladu s platnou právní úpravou. Na základě uvedeného žalovaný navrhl, aby soud žalobu zamítl.

IV. Posouzení věci soudem

8. Krajský soud přezkoumal v mezích žalobních bodů (§ 75 odst. 2 s. ř. s.) napadené rozhodnutí žalovaného, včetně řízení předcházejícího jeho vydání, a dospěl k závěru, že žaloba je **důvodná**.
9. Předmětem sporu v dané věci je obsah a způsob zápisu žalobců a) a b) coby rodičů nezletilé žalobkyně c) v knize narození a v jejím rodném listu. Ve věci nejsou sporná skutková zjištění. Klíčovým podkladem byl nepochybně citovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 1. 2019, č. j. 28 Ncu 168/2018-12, jímž bylo pravomocně uznáno otcovství obou žalobců k nezletilé žalobkyni c).
10. Co se týče právního posouzení, krajský soud (senát 29) k tomu předně uvádí, že téměř shodnou problematikou (zcela totožným byl žalovaný) se zabýval rovněž v řízení ve věci sp. zn. 29 A 166/2018, které vyústilo v přijetí rozsudku ze dne 28. 4. 2021, č. j. 29 A 166/2018-86, kterým krajský soud zrušil napadená rozhodnutí správních orgánů a věc jim vrátil k dalšímu řízení. Krajský soud zdůrazňuje, že v nyní projednávané věci žalobců neshledal důvod se odchýlit od právních závěrů v něm formulovaných, naopak z nich bude do značné míry vycházet, a to i s ohledem na v podstatě totožné skutkové okolnosti obou případů. Rovněž v nyní projednávané věci zůstává zřetelné, že matriční orgány byly postaveny před specifickou situací, kdy rodičovství obou žalobců vzniklo za využití tzv. náhradního (surogátního) mateřství. S touto situací se snažily vypořádat s respektem k

rozsudku Nejvyššího soudu, narazily však na určité limity právní úpravy, která podle jejich názoru neupravuje zápis rodičů – dvou osob stejného pohlaví do knihy narození a do rodného listu dítěte. Ostatně právě mezerovitost a nedostatečnost (neaktuálnost) relevantní právní úpravy matričního práva opakovaně vyvolává negativní důsledky pro řadu dotčených subjektů, jak dokládají i žalobci v podané žalobě, a je tak s podivem, že zákonodárce (normotvůrce) nepřistoupil k jejímu doplnění a aktualizaci tak, aby bez jakýchkoliv obtíží poskytovala jasný výklad a řešení obdobných otázek. Vzhledem ke skutečnosti, že tak dosud neučinil, vystavil příslušné matriční orgány složité situaci, jak tyto nedostatky právní úpravy překlenout, samozřejmě primárně s respektem principu proporcionality při vážení omezení práv a právem chráněných zájmů dotčených jednotlivců. Jak totiž vyplývá i s žalobci citované judikatury ESLP, vztah stejnopohlavních párů nepochybně spadá pod pojem „soukromého života“ ve smyslu článku 8 Úmluvy, a pokud takový pár žije ve stabilním *de facto* partnerství, vztahuje se na tuto situaci rovněž pojem „rodinného života“ podle stejného ustanovení (srov. např. rozsudek ze dne 24. 6. 2010 ve věci *Schalk a Kopf proti Rakousku*, č. 30141/04, nebo rozsudek ze dne 21. 7. 2015 ve věci *Oliari a ostatní proti Itálii*, č. 18766/11 a 36030/11).

11. Krajský soud má nicméně za to, že v nyní projednávaném případě tak matriční orgány neučinily dostatečně, když při svém postupu, který zvolily při zápisu žalobců coby rodičů nezletilé žalobkyně c) do knihy narození a do jejího rodného listu, významně preferovaly formální (či přesněji řečeno formalistický) přístup, ovšem tento postup však neobstojí ani na zákonné úrovni a v konečném důsledku nepřiměřeně omezuje právo žalobců na soukromý a rodinný život (čl. 10 odst. 2 a čl. 32 Listiny a čl. 8 Úmluvy). Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona o matrikách se do knihy narození zapisuje jméno, popřípadě jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, data a místa narození, rodná čísla, státní občanství a místo trvalého pobytu *rodičů*. Rodný list pak dle § 29 písm. d) téhož zákona obsahuje jména, příjmení, popřípadě rodná příjmení, datum a místo narození a rodná čísla *rodičů* dítěte.
12. Z toho lze dovodit, že dle zákona o matrikách se do knihy narození a do rodného listu dítěte zapisují též jeho rodiče. Může však být sporným, kdo je rodičem dítěte. Jak plyne např. z nálezů Ústavního soudu ze dne 29. 6. 2017, sp. zn. I. ÚS 3226/16 (N 116/85 SbNU 879; nalus.usoud.cz), sociologicky lze rozlišovat různé formy rodičovství, které se navíc mohou vzájemně překrývat – rodičovství biologické (přirozené), sociální, právní či újeji matrikové, náhradní apod. Je však nepochybné, že pro zápis do matričních knih a matričních dokladů je podstatné, koho za rodiče označuje či uznává právní řád. V nyní projednávané věci není třeba tuto problematiku blíže rozebírat, neboť matriční orgány nezpochybňovaly, že oba žalobci jsou z právního hlediska otci nezletilé žalobkyně c) a jsou tudíž oba jejími rodiči [nutno podotknout, že právě v otázce, zda stát uznává stejnopohlavní pár za rodiče nezletilého dítěte, se daná věc významně liší od případu projednávaného nyní Soudním dvorem Evropské unie pod č. C-490/20, *V. M. A. vs. Stolična obština, rajon „Pančarevo“*].
13. Na první pohled (prizmatem čistě formalistického přístupu) by se sice dalo jednoduše konstatovat, že způsob, jakým matriční úřad zapsal žalobce a) a b) coby rodiče do knihy narození a do rodného listu jejich dcery, odpovídá zákonu o matrikách, neboť ten sám o sobě stanoví toliko, aby v knize narození a v rodném listu byli uvedeni rodiče dítěte, což se *de facto* stalo. Tu je však zároveň nutno zdůraznit, že i při formálním postupu je nutno dodržovat zásady zákazu svévole a diskriminace, a z nich plynoucí povinnost postupovat

tak, aby při posuzování skutkově shodných nebo podobných případů nevznikaly nedůvodné rozdíly (§ 2 odst. 4 zákona č. 500/2004 Sb., správní řád, případně ve spojení s § 154 či § 177 téhož zákona). A právě z těchto hledisek nemůže postup matričních orgánů v dané věci obstát.

14. Postup matričního úřadu byl samozřejmě ztížen tím, že příslušné vzory matričních tiskopisů [§ 96 písm. l) zákona o matrikách, § 2 bod 5., 9. prováděcí vyhlášky č. 207/2001 Sb., a příloha 2 této vyhlášky, vzory 5 a 9] vychází z předpokladu přirozeného rodičovství a namísto obecného pojmu „*rodič*“ používají pouze konkrétnější pojmy „*otec*“, „*matka*“ [tyto vzory jsou tudíž v drobném nesouladu se zákonem o matrikách (čl. 95 odst. 1 Ústavy České republiky), což však ničeho nemění na jejich závaznosti pro matriční úřady]. Matriční úřad dal přednost zjednodušujícímu závěru, že české matriční právo neupravuje zápis stejnopohlavního páru coby rodičů do knihy narození a do rodného listu, a vzhledem k totožnému postavení obou žalobců nezapsal do příslušné kolonky žádného z nich.
15. Jak je však uvedeno již výše, takový závěr ze zákona o matrikách nevyplývá. Naopak, používá-li tento zákon obecného pojmu „*rodič*“, je zřejmé, že mezi osobami, které mohou být rodičem, nečiní rozdílu na základě jakýchkoli pomocných charakteristik. Jinak řečeno, je-li osoba z právního hlediska rodičem, a to bez ohledu na to, zda takové její postavení plyne přímo ze zákona či je k jeho nabytí (deklaraci) třeba soudního rozhodnutí, odpovídá tomuto jejímu postavení povinnost matričního úřadu zapsat ji jako rodiče do knihy narození a do rodného listu dítěte. Všechny rodiče je přitom třeba do těchto matričních listin třeba zapsat pokud možno stejným způsobem. V případě zvláštních okolností pak je matriční úřad povinen postupovat přiměřeně skutkovému a právnímu stavu, a to tak, aby se takový specifický zápis co nejvíce podobal zápisu plynoucímu z tzv. běžných okolností.
16. Takto ovšem matriční úřad, i přes určitou snahu, nepostupoval, a k zápisu žalobců coby rodičů/otců nezletilé žalobkyně c) nevyužil žádnou z kolonek určených pro zápis rodičů dítěte. Nelze se divit, pokud se v této situaci žalobci cítí být diskriminováni (čl. 1 Listiny, čl. 14 Úmluvy). Okolnosti vzniku jejich rodičovství jsou do jisté míry odlišné, nikoli však natolik, aby to matriční úřad vedlo až k podstatnému odchýlení se od běžného způsobu zápisu rodičů, tedy k nevyužití kolonek pro rodiče vyhrazených. Zde je nutno poukázat na zásadní povahu vztahu rodiče–dítě doslova pro každého člověka. Soud nemá pochyb o tom, že vady ve vyjádření tohoto vztahu v úředních listinách mohou zasahovat až do práva na nerušený soukromý i rodinný život (čl. 10 odst. 2 Listiny, čl. 8 Úmluvy). Je otázkou, zda matriční úřad pod tíhou běžné praxe dostatečně akcentoval závažnost a citlivost věci pro žalobce a jejich dceru, nicméně jim muselo být zřejmé, že tato skutečnost má významný potenciál ovlivnit jejich vystupování v běžných životních situacích (např. vyšetření u lékaře či hospitalizace možnost získat informace o zdravotním stavu nezletilé dcery) či v jednání s úřady (evidence, sociální dávky atp.).
17. Matriční orgány v průběhu správního či soudního řízení nevznesly jediný argument, proč by nemělo být možné co nejvíce přiblížit zápis rodičovského vztahu žalobců k jejich nezletilé dceři „běžnému“ zápisu rodičů do knihy narození a do rodného listu, kromě tvrzení, že takovou situaci „české matriční právo nezná“, přičemž do vzorů matričních tiskopisů nelze zasahovat. K tomu je nutno uvést, že české matriční právo má nepochybně důležité postavení v rámci právního řádu České republiky, nicméně stále se jedná toliko o součást tohoto právního řádu jako celku. Jeho úkolem není určovat možnou podobu rodinných vztahů uplatňovaných v České republice. Naopak, jeho předmětem je zajistit, aby státní evidence těchto vztahů plně respektovala jejich přípustné modalities plynoucí

z jiné, hmotněprávní úpravy (na zákonné úrovni půjde v daném případě zejména o zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém). U tak závažné společenské otázky jako je rodičovství, nemůže dojít k odmítnutí příslušného a právem podloženého zápisu toliko na základě argumentu, že (zjednodušeně řečeno) „*to formulář neumožňuje*“.

18. Soud nemá za to, že by měl matričním úřadům dávat závazný pokyn, jakým konkrétním způsobem provést zápis žalobců coby rodičů nezletilé žalobkyně c) do knihy narození a do jejího rodného listu. Tento rozsudek by měl být impulzem, na jehož podkladě budou matriční orgány oprávněny překonat svoji dosavadní rigiditu a upřednostňování úředního formuláře před právním stavem. To na druhou stranu neznamená, že by vzory matričních tiskopisů neměly být vůbec respektovány, i v tomto ohledu je třeba postupovat přiměřeně. Vyloučí-li tedy matriční orgány variantu zápisu obou žalobců do téže kolonky rodného listu „*Otec dítěte*“ (kdy navíc dle vzoru tiskopisu listu knihy narození by takový dvojí zápis do kolonky „*Otec dítěte*“ v knize narození mohl být technicky složitý), případně nepřistoupí-li k úpravě předtisku vzorů obou tiskopisů tak, že v kolonce „*Matka dítěte*“ nahradí slovo „*Matka*“ slovem „*Otec*“, jeví se soudu jako nejvhodnější takový postup, kdy matriční úřad v obou matričních tiskopisech jednoho ze žalobců zapíše do kolonky „*Otec dítěte*“ a druhého do kolonky „*Matka dítěte*“ a zároveň do kolonky „*Poznámka*“ v případě rodného listu, či „*Záznamy a opravy před podpisem*“ v případě listu knihy narození, uvede informaci o důvodech takového zápisu, a to včetně odkazu na rozsudek Nejvyššího soudu.
19. Shora uvedený výklad je za daných skutkových a právních okolností současně v nejlepším zájmu dítěte (nezletilé žalobkyně) ve smyslu čl. 3 odst. 1 Úmluvy o právech dítěte.
20. Uvedený závěr má za následek zrušení jak rozhodnutí žalovaného, tak rozhodnutí inspektorátu pro nezákonnost. Nutno opakovaně poukázat na zásadní povahu zápisu do knihy narození a zejména do rodného listu coby matričního dokladu, kterým se každá osoba prokazuje v průběhu celého života. Způsob a obsah zápisu do těchto matričních listin může způsobovat následky, které lze (nejen z hlediska matričního úřadu) leckdy jen stěží předjímat.

V. Závěr a náklady řízení

21. S ohledem na výše uvedené tak krajský soud nyní projednávanou žalobu shledal důvodnou, a proto napadené rozhodnutí žalovaného, jakož i rozhodnutí správního orgánu prvního stupně (matričního úřadu) zrušil pro nezákonnost dle § 78 odst. 1 a odst. 3 s. ř. s. a současně věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení (§ 78 odst. 4 s. ř. s.). V dalším řízení bude žalovaný vázán právním názorem soudu (§ 78 odst. 5 s. ř. s.) a bude tedy na něm, aby zajistil nápravu shora vytčených vad.
22. O náhradě nákladů řízení krajský soud rozhodl podle § 60 odst. 1 s. ř. s., podle něhož nestanoví-li tento zákon jinak, má účastník, který měl ve věci plný úspěch, právo na náhradu nákladů řízení před soudem, které důvodně vynaložil proti účastníkovi, který ve věci úspěch neměl. Žalobci dosáhli v řízení plného úspěchu, mají proto právo na náhradu nákladů řízení vůči žalovanému.
23. Odměna zástupce (advokáta) žalobců a náhrada hotových výdajů byla stanovena podle § 35 odst. 2 s. ř. s. a vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za

poskytování právních služeb (advokátní tarif), ve znění pozdějších předpisů. V daném případě se jednalo o dva úkony právní služby (příprava a převzetí zastoupení, žaloba) ve výši $2 \times 3\,100$ Kč a dva režijní paušály ve výši 2×300 Kč, tedy celkem 6 800 Kč. Protože zástupce žalobců je plátcem daně z přidané hodnoty, zvyšují se náklady řízení ve smyslu § 57 odst. 2 s. ř. s. o částku 1 428 Kč odpovídající dani (21 %), kterou je povinen z odměny za zastupování a z náhrad hotových výdajů odvést.

24. Žalobcům dále přísluší náhrada za zaplacené soudní poplatky za žalobu ve výši $3 \times 3\,000$ Kč. Celkem tedy byla žalobcům vůči žalovanému přiznána náhrada nákladů ve výši 17 228 Kč. K jejímu zaplacení soud určil přiměřenou lhůtu.

Poučení:

Proti tomuto rozsudku lze podat kasační stížnost ve lhůtě dvou týdnů ode dne jeho doručení. Kasační stížnost se podává u Nejvyššího správního soudu. V řízení o kasační stížnosti musí být stěžovatel zastoupen advokátem; to neplatí, má-li stěžovatel, jeho zaměstnanec nebo člen, který za něj jedná nebo jej zastupuje, vysokoškolské právnické vzdělání, které je podle zvláštních zákonů vyžadováno pro výkon advokacie.

Brno 19. května 2021

JUDr. Zuzana Bystřická v.r.
předsedkyně senátu